

מִבְּרַךְ עַל אוֹתָם מְשָׁקִין אֶלָּא 'שְׁחַבְל': ד' יִתְכַּן (טו) לַחֲתִיכוֹת קִטְנוֹת לֹא נִשְׁמָנִית (טז) בְּרִכְתָּן (יז) מִפְּנֵי כָּךְ: ה' (י) (י) *יִהְיֶה פֶּשֶׁהוּא חֵי מִבְּרַךְ עָלֵיו 'שְׁחַבְל', אָכֵל אִם הוּא מִבְּשָׁל אוֹ כְּבוֹשׁ בַּחֲמִץ אוֹ בַחֲדָל, 'בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה':

וְשֵׁם בְּמִקְרָא ז' טוֹר
בְּשֵׁם רַב הָאֵי

ר' דיני הפסק וטעות בברכת הפרות, ובו ו' סעיפים:

א [*] (א) כַּרְךָ עַל פְּרוֹת הָאֵילָן 'בוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה' יֵצֵא, אֲבָל אִם כַּרְךָ (ב) עַל פְּרֵי הָאֲדָמָה 'בוֹרָא פְּרֵי הָעֵץ' (ב) (ב) [ב] (ג) לֹא יֵצֵא. ²הִלְכָּהּ אִם הוּא מְסַפֵּק בְּכַרְךָ (ד) אִם הוּא פְּרֵי הָעֵץ אוֹ פְּרֵי הָאֲדָמָה, מְכַרְךָ 'בוֹרָא פְּרֵי הָאֲדָמָה'. וְעַל הַכֹּל (ה) אִם אָמַר 'שֶׁחֹל' יֵצֵא, (ו) וְאִכְלוּ עַל פֶּת וַיֵּין: ב (ז) הֵיוּ (ח) לִפְנֵינוּ (ט) פְּרֵי הָאֲדָמָה וּפְרֵי

א ברכות מ וברכי
יהודה ב טז ג יבנו
ינה אקא דאין
ברכותיה שוות בדף
מא

פאר הייט

הר' בבשול, עין ט"ז. מיתיתין וזין תפוחים שעומדין לשתיה מברך שהכל, וכן ממשה שעושין בפסח תפוחים מברך שהכל, עמ"א: (ז) חלקת. גגון קערי' וריבין? בל"א אע"פ שגאלין ג"כ מין מי"מ בין שטובים יותר מבשלים מחין מברך חזין שהכל ומבשל בפה". ורק גרייךקרוי"ט ח"י שהכל, מבשל בפה"א. שלאטייזר מערב עם חמץ ושמנות בפה"א. ארביס-שוטיין¹⁰ בין חי ומבשל בפה"א שטובים מין ומבשלים. וז"א רקורו"ט¹¹ בפה"א בין חי בין מבשל. ורק שהוא טוב חי ובמבשל משפני לגרענותא בגון רק שקורין שעריצין או מה שקורין טנאה"א או צגון וכדומה לזה. מברך חי בפה"א ומבשל שחל:

(ה) לֹא יָעָא. נ"ל דְּאוֹתָם הַגְּדִילִים עַל הָאֵילָן וּמִכֶּכֶּךְ בִּפְנֵי"א מִחֲמַת דְּלֵא נִגְמַר חֲפֵרִי אוֹ שְׂאִינָן עֵקֶר חֲפֵרִי, אִם כֵּךְ בִּמְהֵ"ע יָצָא, מ"א, וּבִס' אֲבָן הַעֲוֹר

בשאלת-אריה סימן כג ששאל רותן אם ראוי לירא שמים לחש לבתחלה ללכת ספורי
במה"א משפח, והעלה דעקר הנסח שברמב"ם במ"ש שה"מ היצא וגם הניא רציה מהא
א. עבה ט. וצין בדי-אסרים מיש על דברי אהעיו שלענן אם אין עקר הסרי אין

משנה פרורה

ד (טו) לַחֲמִיכּוֹת קָטְנוֹת. כִּינן שְׁנֵי עָדִין תִּתְּנוּ וְצִוְתֶנּוּ בְּמִקְצֵהוּ. וְעַיִן לְעֵיל סִימָן רַב סְעִיר ז' בְּמִגְן־אֲבִרָהּ סְעִיר־קָטָן יח וְלִמְנָן בְּסִימָן רַח סְעִיר־קָטָן לַח בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָהּ: (טז) בְּרִכְתָּן. כִּינן דְּבַר שְׁבָרְכֶתוּ 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה' או 'בּוֹרָא פְּרִי הָעֵץ': (יז) מִפְּנֵי כָךְ. וְשִׁמְשֻׁמִּין שִׁטְחָנָן, נִשְׁתַּנִּית בְּרִכְתָּן מ'פְּרִי הָאֲדָמָה' ל'שֶׁחֶלֶל', מִפְּנֵי שֶׁאֵין צִוְתָן עֲלֵיהֶן כָּלֵל [מ"א]. וְדַעַת הָאֲבִין־הַעוֹר, דְּאֶפְלוּ תַתָּנָן מִכָּרֶךְ 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', אִם לֹא שַׁעֲשֵׁה מִהֶן מִשְׁקִין דָּא בְּרִכְתָּן שֶׁהֶפְלִ²⁶. וְהוּכָא בְּשַׁעֲרֵי־תְשׁוּבָה: ה (יח) הִלָּפֶת כְּשֶׁהוּא חֵי וְכו'. הִלָּפֶת טוֹב יוֹתֵר מִבָּשֶׁל מִחֵי [טוֹר]. וְלָפֶת הוּא מֵה שֶׁאֵין קוֹרִין מִיֵּאֲרִי²⁷ וְרִיבִי²⁸. וְעַיִן בְּמִגְן־אֲבִרָהּ שֶׁמִּפְקָדֵק בְּדִין וְהוּ, וְעַיִן בְּטוֹר שְׁמַכִּיא גִסְפָן שִׁישׁ גְּאוּנִים שְׁסוּבְרִין לְכֶרֶךְ עַל חֵי 'בּוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', וְעַיִן בְּחֵי־אֲדָם שֶׁכֶּתֵב חֵי²⁹ וְעַיִן בְּנִשְׁמַת־אֲדָם שֶׁהֲאִירָה בּוֹה:

(א) בְּרַךְ וְכו'. הואיל ועָקַר הָאֵלֶּן הוּא מִן הָעֲרֻץ ולא שָׁקַר בְּבִרְכָתוֹ, וְאַפְלוּ הַיָּד יָצָא [פמ"ג]: **(ב) עַל פְּרֵי הָאֲדָמָה וְכו'.** ואפלו כְּשֶׁחֶפְרוֹת גְּדִילִין עַל הָעֵץ אֲף־שָׂאִין הָעֵץ מִתְקַם בְּחוּרָה, לֹא יֵצֵא, דְּהוּי בְּכָלֵל פְּרֵי הָאֲדָמָה, וְכַדְלִיעִיל בְּסִימָן רַג בִּתְנָה"ה:

(ג) לֹא יֵצֵא. קֹתֵב מִגְזֵי-אֲבָרֵהֶם: **(6)** וְאוֹתָן פְּרוֹת הַגְּדִלִים עַל הָאֵלֶּן, וּמִבְרַךְ 'בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה' מִשּׁוֹם דְּלֹא נִגְמַר הַפְּרִי אוֹ שָׂאִינָן עָקַר הַפְּרִי, וְכַדְלִיעִיל בְּסִימָן רַב סְעִיף ב וְסְעִיף ו'), אִם בְּרַךְ 'בוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ' יֵצֵא, מִיָּד דְּעַל-כֵּל-פִּטְמִים מִיָּד פְּרִיעֵץ הָהֵאָה. וְכֵן עַל פְּרוֹת הָאֲדָמָה שְׁטוּבִין מִבְּשָׁלִין יוֹתֵר מִחֵיוֹן, שְׂדֵינָן לְבָרַךְ 'שֶׁהַכֹּל' כְּשֶׁאֵיכָלָן כְּשֶׁהֵם יֵצֵא, אִם בְּרַךְ 'בוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה' יֵצֵא⁸⁷ [פנים מאירות]:

(ד) אִם הוּא פְּרֵי הָעֵץ וְכו'. וְכֵן כְּשֶׁהוּא סֶפֶק לוֹ **(3)** מִצֵּד הַדִּישׁ, אָכַל אִם הוּא סֶפֶק לוֹ מִחֶמֶת שֶׁלֹּא לִמַּד, לֹא יֵאָכֵל עַד שֶׁיִּלְמַד:

(ה) אִם אָמַר 'שֶׁהַכֹּל'. וְכַל זֶה דִּיעֲבַד⁸⁸, **(2)** אָכַל לִכְתַּחֲלָה צָרִיד לְבוֹרֵךְ עַל כָּל דָּבָר בְּרִכְתּוֹ הַמִּיחָדָת ל⁸⁹: **(1) וְאַפְלוּ וְכו'.** רוֹעֵה דְמוֹמֵר, אֲף־שֶׁהֵם דְּבָרִים חֲשִׁבִּים⁹⁰: **ב (2)** הָיוּ וְכו'. דוֹקֵא דִּיעֲבַד, **(7)** אָכַל לִכְתַּחֲלָה לְכָלִי עֲלֵמָא אֵין לִכְנֹן לְהוֹצִיא אֹה פְּרִי-הָעֵץ, דְּמוֹט בְּיוֹתֵר לְבָרַךְ בְּרִכָּה הַמִּיחָדָת לוֹ; וְכַלּוֹא הָכִי יֵשׁ דְּעוֹת בְּסִימָן רִיא סְעִיף ג דְּלֵשׁ אוֹמְרִים דְּמוֹט יוֹתֵר לְהַקְדִּים פְּרִי-הָעֵץ: **(ח) לִפְנֵינוּ.**

(9) "לִפְנֵינוּ" לְרִיבּוּתָא, דְּאַפְלוּ הֵיךְ לִפְנֵינוּ פְּרִי-הָעֵץ כְּשֶׁבִרַךְ לֹא נִפְטֹר מִמֵּילָא אֱלֵא-אִם-כֵּן נִתְפַּנֵּן בְּהִדָּא לִפְטֹר⁹¹. **(1)** אָכַל בְּאַמֶּת הֵיכִי נִתְפַּנֵּן בְּהִדָּא לִפְטֹר מִהֵי אֲפֵלוּ לֹא הָיוּ לִפְנֵינוּ פְּרִי-הָעֵץ כְּשֶׁבִרַךְ: **(ט) פְּרֵי הָאֲדָמָה וּפְרֵי הָעֵץ⁹².** וְכֵן **(1)** אִם הֵיךְ לִפְנֵינוּ

שַׁעַר הַצִּיּוֹן

(6) ואף דאכן העורר ראלית רבה ומאמר-מרכזי חולקין עלי ומביאין ראיה נגדו, יש כמה אחרונים שהתחזקו בשיטתו וישבוו הקשיות שעליו, תלא כמה התבדני-יוסף (המגן גבורים וחסדי אדם, וגם הפיר מגדים משלב הקשאי שעליו, הלפי הנדאה גם הפנים כאירות הולך בשיטתו ואף מה שחידש בקטור שיבדוק פרי העין, דחו האחרונים את דבריו, וספק ברכות להקל: (2) אחרונים: (2) אחרונים: (7) מגן אברהם ופירי מגדים: (8) אליה רבה: (1) ט"ז ראלית רבה: (1) פרי-מגדים:

תרגום: 1 חמיצה. 2 חמיצת סלק. 3 שזיפים. 4 פטרוזיליה. 5 היסט בסמת. 6 גזר. 7 לפת. 8 כרוב ירק. 9 חסה. 10 מיני קטניות. 11 כרוב חמוץ.

שערי תשובה

משא"כ אם הוא משקה קשש לו טעם ולצמי אין גדר אחר טעם הנרקות. וצ"ח כפ"מ
בבאבא שיש¹ מסבין שהכל בבאבא שט מבורקע² כפ"א בפה"א רבובוש קבבשל, ומ"מ ריקא
בדור, וכתב דאשור סומבין על הכנ"א בס"י דר דהגי' ש' לרנן שהכל, והיה מלפני³
השט"ם אם עבדו המשקה י"א לקש' בקרר ששכל, וצ"ח בירא פארם כ"מ כנה:
[1] הלכות. וצ"ח כמגיא שכתב דאשור אם שיש לפת כפ"מ ביש' בשור משנה
לגרעמא וברכתו שהכל תוד' כו', ע"ש (ובקס"ג מ"ש לענן פייטריי⁴ בלא קשור,
אף מ"ש ט"ס ד משט' דהכל בשור משקה למעו'תא, ע"ש, ואם שיש עם שור יקר
כפח"א אף שאין השבד עם מחמת השמן, וצ"ח שכתב וקננים, ומ"מ כמגיא בשם
הפוסקים דין שישמין שם טעמן בקרר ששכל, ובהנ"ל ש' השני ע"י וכתב דאף
שנחמקם ותתקם אם הוא דרך האתון לא שותה ברכתו, וכן רעשנש' קאש"י⁵ י"א
לקרר כפח"א אף יל"פ' שנחמק' כ' כי דרכו לאכל, ולא קש"י שכתב בדח"י ורפוח
לקרר ששכל, וכל האיל שמים תגור' כ' בור' כפח"א, עכ"ל, וצ"ח לקרר סימן רח:
[*] בקר' על פירול כפח"א יצא כו'. וצ"ח בראשון לצינן שכתב ידבר
שהכל דלא קיטל ביר' אלא דבר, ובכריי קמב כפח"א עורר עמדת שפי' ו

באור הלכה

וְדוֹקִים אוֹ מִתְקִים אוֹתָן לְכַהֵמָה: * הַלֵּפֶת וְכוּ'. עַיִן מִשְׁנֵה בִּרְרָה. וְעַיִן בִּירְמִגְדִים דְּמִסְתַּפֵּס בְּשִׁבְשֵׁל לִפְתָּ בְּלֹא בִשּׁוּר וּבִלֹּא חִזְקָה וְלִשְׁמֹן אִם כִּבְדֹּר 'בְּזוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', וְכַעֲזִין זֶה כֻּכַּב גַּם בִּשְׁעֵרֵי תְּשׁוּבָה אֲלֵכָּא דְּהִמְגִּין אֲבָרְהָם. וְלֵי הַעֲצִיר צִירֵי עֵינֵי גְדוֹל בְּדוֹכִים אֵלָיו; אַחֲרֵי דְמַהֲסִיז בְּסִעְיָא קֶשֶׁן ג' בְּסוֹפֵי מוֹקֵחַ בְּהוֹיָא דְּכִינּוּא לֵה דְאִפְלוּ בִשְׁל הַלֵּפֶת בְּלֹא בִשּׁוּר פִּי אִם בְּמִים לְבָד, גַּם-פֶּן מִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיאוּתָא, וְכִבְרֵי הַעִיר זֶה בִּשְׁעֵרֵי תְּשׁוּבָה; וְגַם לְהִמְגִּין אֲבָרְהָם גּוֹפֵה בְּסִעְיָא קֶשֶׁן ט אֵין שׁוּם רִצְיָה דְּכִינּוּא לֵה דְמַשְׁתַּנָּה לְגִירֵיעוּתָא עַל-יָדֵי הַבְּשִׁיל בְּלֹא בִשּׁוּר, אֲלֵא קֶאָמֵר דְּצִירֵי לְדוֹקִין וְכוּ' אִם יִשְׁתַּנָּה לְמַעֲלִיאוּתָא, וְרוּצָה לִזְמֹר דְּשַׁמָּא אֵין שִׁבְחָ בְּמַבְשְׁלִין יוֹתֵר מִבְּחִין רַק שְׁנֵיהֶן שְׁוִין, וַיִּמְלִיל בְּחִין גַּם-פֶּן מִכְרֹךְ 'בְּרִי הָאֲדָמָה', וְגַם מִהִסְתַּפֵּר גּוֹפֵה מִמִּיתָמוֹ מוֹדֵחַ דְּאִפְלוּ בִשְׁל בְּמִים לְבָד בְּחִינֵי 'בְּזוֹרָא פְּרִי הָאֲדָמָה', וְגַם דּוֹקִיא דְּמָה שְׂכַתָּה בְּשִׁתְּיָה כְּבוֹשׁ בְּחִינֵי אוֹ בְּחִינֵי, דְּהוּא בְּלֹא בִשּׁוּר, מְכַל הַלֵּין טַעְמֵי לֹא הַעֲתִיקֵי סִפְקוֹ דְּהַפְרִי-מִגְדִים:

דתלוי אם דרך בני-אדם באותו מקום לאכ

א (א) **בְּרַח** וכו'. הואיל ועקר האילן הוא מן הארץ ולא שֶׁקָּץ ואפלו כשהפרות גדלין על העץ אף שאין העץ מתקבץ בהן
(ג) **לֹא יֵצֵא**. כתב מנחם אברהם: (א) ואותן פרות הגדלים על העץ עקר הפר, ובדלעיל בסימן רב סעיף ב וסעיף ו, אם ברח בורא האדמה שטובין מבשלין יותר מחיין, שדינן לברך 'שהכל' כשאין
(ד) **אם הוא פרי העץ וכו'.** וכן בשהוא ספק לו (3) מצד הדין
(ה) **אם אָמַר 'שהכל'.** וכל זה דעבד⁸, (א) אכל לכתחלה צר
לומר, אף שהם דברים חשיבים¹⁰: **ב** (2) **היו וכו'.** דוקא דיצא
דטוב יותר לברך ברכה המיוחדת לו; ובלאו הכי יש דעות בסימן
נצטט (ס) "לפניו" לרבותא, דאפלו היה לפניו פריהעץ כשפירגו לו
היכי דנתפח בהדיא לפטרו מחגי אפלו לא היו לפניו פריהעץ

שער

(6) ואף דאָן-העזר וואָלף רבֿה ומאָר-מרדכי חולקין עַלִי ומביאין ראיה נגד יוסיף [עמק] גבורים והסִי־אדם, וגם הפֿאר-מגדים מלשֿבֿ הקשֿא שְׁעִלִי, וְלִפִּי הַדָּחוּ האַחרונים את דְּבִרִין, וסִפֿק בְּרִכּוֹת לְהַלֵּל: (3) אַחרונים: (2) אַחרונים: (7)

תרגומים: 1 חמיצה. 2 חמיצת סלק. 3 שזיפים. 4 פטרוזיליה. 5 דקסת פסמח.

הלכות ברכת הפרות סימן רה רו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יז]

ודעת האבן העזר, דאפלו טחנן מברך 'בורא פרי האדמה', אם לא שפשה מהן משקין דאז ברכתן 'שהכל' 26.

26) וכיון שנחלקו הפוסקים בדין שומשומים שטחנם, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' סה), שלכן טוב להימנע מלאכול שומשומים שטחנם בלא פת, ואם צריך לאכול יש לבדוק 'שהכל' מספק.

ולגבי מאכל ה"חלודה" העשוי משומשומים טחונים, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רג ס"ק יג.

ועוגיות קוקוס העשויות מקוקוס טחון, דעת הגר"ש אלישיב והגר"ש אויערבך (הואת הברכה הערות ומקורות ללוח הברכות אות פז-ב) שברכתן 'שהכל', מפני שאין ניכר בהן הפרי. וכן דעת הגר"ש אויערבך (שם) לענין ממתק קוקוס.

[משנ"ב ס"ק יח]

יציין בתיאגד שכתב דתלוי אם דרך בניאגד באתו מקום לאקלן חייק 27.

27) ולמעשה, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' סו), שכיון שהדרך בזמנינו לאכול את הגור כשהוא חי, מברכים עליו 'בורא פרי האדמה' בין כשהוא חי ובין כשהוא מבושל. וכן הורה הגר"ש וואזנר (קובץ מבית לוי חט"ו עמ' נב). והוסיף, שהוא הדין לגבי קולרי, שרגילים בזמנינו לאכול כשהוא חי.

סימן רו

דיני הפסק וטעות בברכת הפרות

[משנ"ב ס"ק א]

הואיל ונקר האילן הוא מן הארץ 1) ולא שקר בברכתו 2).

1) ולענין ברכת 'בורא פרי האדמה' על לחם שגם הוא עיקר גידולו מהארץ, כתב השערי תשובה לקמן (סי' ר ס"ק א) שנחלקו בזה הפוסקים, וטעם הסוברים שלא יצא, משום שאחר שנעשה פת אינו נקרא פרי כלל, רק לחם או מזון ויכעין מה שכתב במשנ"ב לקמן (סי' ר ס"ק לג) לענין פת דוחן. ולמעשה, כתב הקצות השולחן (סי' לו ס"י וברד"ש ס"ק לד) שפסק ברכות להקל ולא יברך שוב, אלא שיש עיצה לברך על סוכר 'שהכל' [לאחר שטעם קצת פת] ולכוון לפטור את הפת.

2) ואפילו יצא ידי חובה בדיעבד, כתב הערוך השלחן (ס"ג) שמ"מ אם הביאו לו אחר כך עוד פירות, צריך לחזור ולברך עליהם, שכיון שברכה זו אינה ראויה, נפטרו בה רק הפירות שהיו לפניו בשעת הברכה. וראה מה שכתבנו להלן ס"ק ד.

[משנ"ב ס"ק ג]

או שאינן עקר הפרי, יבדלעיל בסימן רב סעיף ב וסעיף 3), אם ברוך 'בורא פרי העץ' יצא, פיון דעל-פל-פנים מין פרי-עץ הוא 4).

3) ולענין פרי צלף שמברך לכתחילה על התמרות והעלים שלו 'בורא פרי האדמה' משום שאינם עיקר הפרי, הסתפק בשע"צ שם (ס"ק מב) שמא אף לדעת המג"א לא יצא אם בירך עליהם 'בורא פרי העץ' מפני שהעלים והתמרות אינם בכלל פרי עץ כלל, ובפרט העלים שהם עלים בעלמא.

4) ומי שמסופק על דבר אם הוא עיקר הפרי או לא, כתב הרמ"א לעיל (סי' רב ס"ח) שיברך 'בורא פרי האדמה', ובטעם הדבר כתב המשנ"ב שם (ס"ק פה), שאף אם הוא פרי העץ יצא בדיעבד בברכת 'בורא פרי האדמה', וביאר החיי ארם (כלל נא ס"ב) שאף

שבדיעבד יצא גם בברכת 'בורא פרי העץ', מכל מקום לכתחילה מסתבר יותר לברך 'בורא פרי האדמה' שבכלל זה גם פרי העץ, ורק בדיעבד כשטעה ובירך 'בורא פרי העץ' יצא ידי חובה, מאחר שלא אמר שקר שחרי גם הוא מן העץ.

[משנ"ב שם]

אם ברוך 'בורא פרי האדמה' יצא 5).

5) וכן אותם פירות שטובים כשהם חיים יותר ממבושלים, ובירך עליהם לאחר ביטולם 'בורא פרי האדמה', כתב בשע"צ לקמן (סי' רה ס"ק מג) שיצא.

[משנ"ב ס"ק ז]

קשהו ספק לו מצד הדין 6).

6) ומאכל שיכול לאוכלו בתוך הסעודה, כתב לעיל (סי' רד ס"ק ס) שעדיף לאוכלו בתוך הסעודה מאשר לבדוק עליו 'שהכל'.

[משנ"ב ס"ק ח]

אם אפר 'שהכל' 7), וכל זה דייעבד 8).

7) ואם בירך 'שהכל' על פת, כתב הכף החיים (ס"ק ו) שנפטרת כל אותה סעודה במה שבירך 'שהכל' על הפת, מאידך הערוך השולחן (ס"ג) כתב שרק הפת שלפניו נפטרת בברכת 'שהכל', ולא מה שמביאים לו אחר כך. [ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' מ אות א) כתב לענין מי שבירך 'בורא מיני מזונות' על דבר שברכתו 'שהכל', שלאחר הבליעה הראשונה לא ימשיך לאכול עוד, מפני שהבליעה השנייה מחויבת בפני עצמה בברכה, וכיון שהברכה שבירך היא בדיעבד אין לאכול על סמך ברכה זו, אלא יעשה שינוי מקום ויתחייב על ידי כך בברכה, וראה להלן הע' 11].

8) וכן בדיעבד אם בירך על הכל 'בורא מיני מזונות', כתב בביה"ל לעיל (סי' קסז ס"י ד"ה במקום) ולקמן (סי' רח ס"ז סוף ד"ה עד שנתמער) שיצא, ומשום דכל מילי מיון זיון חוץ ממים ומלח [ושלא כערוך השולחן (סי' קסז ס"ט) שכתב ש'בורא מיני מזונות' אינה פוטרת שאר מאכלים].

לענין אם בירך בדיעבד 'שהכל' על 'ריח', כתב לקמן (סי' רטז ס"ק יג) שיש אומרים שיצא, שכל שכן הוא מאכילה ושתיה שהנאתם מרובה מהנאת ריח, ומכל מקום יצא בברכת 'שהכל', ויש אומרים שלא נתקנה ברכה זו אלא על אכילה ושתיה, ומשנה הוא ממטבע שטבעו חכמים, ולא יצא.

[משנ"ב שם]

אכל לכתחילה צריך לברך על כל דבר ברכתו המצויה 9).

9) ומי שפוטט את עצמו בברכת 'שהכל' [משום שלא למד הלכות ברכות], כתב הא"ר (ידש סי' רב) בשם הארי"ז, שהוא בכלל בור שכללוהו חז"ל, והביאו השערי תשובה שם (ס"ק כח).

[משנ"ב ס"ק י]

ורצה לומר, אף שהם דברים חשובים 10).

10) והעושה קידוש לעצמו ולאחרים, וטעה ובירך על היין שהכל, כתב הגר"ש אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א סוף סי' יח) שאין השומעים צריכים לחזור ולברך ברכת 'בורא פרי הגפן' [ואין אומרים שבטלה השליחות מאחר שאינם רוצים בברכה של בדיעבד], וכל שכן באופן שקידש רק לאחרים שאם תבטל שליחותו תהא ברכתו לבטלה. והוסיף (שם), שיתכן שמיד כששמעו שהתחיל המברך לומר 'שהכל', יכוונו שאין בדעתם לצאת בברכתו ואינם צריכים לחוש למה שבכך תהיה ברכת המברך לבטלה, ואז יכולים לחזור ולברך כראוי.

המשך במילואים עמוד 43

הלכות ברכת הפרות סימן רו

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ט]

יצא בדיעבד¹³.

13) וכן לענין ענבים, שכתב השו"ע לקמן (סי' רח סט"ז) שבדיעבד אם בירך עליהם 'בורא פרי הגפן' יצא, כתב המשנ"ב שם (ס"ק טט) שגם אם שתה יין והתכוון לפטור את הענבים יצא.

[משנ"ב ס"ק י]

בדיעבד אין לחזור ולברך, וכדעת השולחן-ערוך¹⁴ וכו', וייתור טוב¹⁵ להיות נמלך¹⁶.

14) אמנם, לענין מי שבירך על הפרפרת 'בורא מיני מזונות', וכיוון לפטור את הפת, כתב לעיל (סי' קעו ס"ק ב) שאינו מועיל, וביאר בשעה"צ שם (ס"ק ב, בשם השיטה מקובצת) שאף שברכת 'בורא מיני מזונות' פטרת פת, היינו דוקא כשבירך על פת בלבד ומשום שאין לברכה על מה לחול אלא על הפת, אבל כשבירך על הפרפרת ורק שחשב לפטור את הפת אינו פוטר, והעיר החזו"א (או"ח סי' לד ס"ק ז) במה זה שונה מכאן שאינו חוזר ומברך, וראה מה שכתבנו בס"י קעו שם.

15) אמנם, לענין מי שמסופק אם בירך 'המוציא', כתב לעיל (סי' קסו ס"ק מט, בבואר דברי השו"ע) שיכול להמשיך ולאכול, משום שספק ברכות להקל [ולא הצריך להיות נמלך], וראה מה שכתבנו לעיל סי' רג ס"ק ג, ובביה"ל סי' קסז ס"י ד"ה במקום.

16) ואף שגורם ברכה שאינה צריכה, כתב בביה"ל לעיל (סי' כה ס"ה ד"ה טוב) לענין ברכת תפילין של ראש, שכל שמוכרח לעשות כן משום 'ספיקא דדינא', אינו בכלל גורם ברכה שאינה צריכה. וכן מבואר בשו"ע לעיל (סי' קעד ס"ד) שכתב לענין המבדיל קודם הסעודה, שמאחר שיש דעות אם פוטר את היין שבתוך המזון, יכוון שלא לפטור את היין. וכעין זה כתב שם (ס"ז) לענין שתיית משקים בתוך הסעודה שיש דעות אם לברך עליהם, וכתב שהרצוה להסתלק מן הספק יברך על המשקים קודם הסעודה על דעת לשחות בתוך הסעודה. וכן מבואר לעיל (סי' ד ס"ק ל ו-לג) לענין נטילת ידים שחרית, ובביה"ל לעיל (סי' קנט ס"י ג ד"ה ולכתחלה) לענין נטילת ידים בלא כוונה לסעודה. אמנם לענין הישן בטליתו בלילה, שכתב לעיל (סי' ח ס"ק מב) שיש דעות אם צריך לברך בבוקר וספק ברכות להקל, כתב שם שאין נכון לפשוט את הטלית על דעת שלא ללוכשו מיד כדי שיתחייב בברכה לכולי עלמא, שבוה גורם ברכה שאינה צריכה לדעת הפוסקים (שיח הלכה סע"ב).

[משנ"ב ס"ק יב]

שהוא "שלוש עליך רבי" (כו', אכל דבור אפילו מלה אחת הוי הפסק¹⁸) כל שהוא שלא לצורך הברכה¹⁹, וכמבאר בסימן קסו סעי' ו, עין שם²⁰ וכו', בדיבור הוא לעכובא וצריך לחזור ולברך²¹. אכל בשתיקה הוא רק לכתחלה, אכל בדיעבד אפילו שנה הברכה ייתור מפדי דבור אין צריך לחזור ולברך²².

17) מבואר ששיעור תוך כדי דיבור הוא שלש תיבות ולא ארבע, וכפי שכתב בשעה"צ (ס"ק י), וראה מה שכתבנו לעיל (סי' קסז ס"ק לד).

18) ואם טעם דבר אחר בין הברכה לאכילה, כתב לקמן (סי' רט ס"ק ח) שאינו נחשב כדיבור.

ולענין הליכה מחדר לחדר, כתב בשעה"צ לעיל (סי' קסז ס"ק כח) שצריך להיווצר, כי ההליכה נחשבת להפסק, אלא אם כן אי אפשר בענין אחר וכגון שאינו יכול לברך במקום אכילתו מחמת נקיות, שזה נחשב כדיעבד.

וראה עוד פרטים בדיני הפסק בדיבור או בניגון בפיו בין הברכה

לאכילה, לעיל סי' קסז ס"ק לה.

19) ולענין מי שבירך ובטעות חזר ובירך פעם שניה, כתב הגרש"ז איערבך (שש"כ פמ"ז הע' ריח, ובה"ג שם) שנראה שאינה נחשבת להפסק כיון שהיא ממש אותה הברכה, אף על פי שהיא ברכה לבטלה. וכל שכן באופן שטעה וחשב שאכור לו לשחות אם לא יברך, שלפי טעמו לא עשה שום הפסק [כמובא בשמו להלן הע' 24]. וכן הורה הגר"ש אלישיב (אשרי האיש ח"א פל"ה אות ז), שאם אמר ברכה ועדיין לא התחיל לאכול, ושכח שבירך והתחיל שוב לברך, אין זה נחשב כהפסק ואינו צריך לברך שוב.

ומי שמכר אחר ברכת המוציא שהלחם אינו מעושר, האם יעשר בפיו לפני שיטעם, ראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל סי' קסז ס"י ד"ה ומכל מקום.

20) ושם כתב הרמ"א, שאפילו לצורך הברכה אין נכון להפסיק לכתחילה.

21) ואם דיבר בעודו לועס קודם שבלע, כתב לעיל (סי' קסז ס"ק לה) שצריך עיון אם צריך לחזור ולברך, וטעם הספק נתבאר בביה"ל שם (סעיף ד"ה ולא ישיח), שנחלקו האחרונים אם הלעיסה לשם אכילה נחשבת כתחילת האכילה. והביא מהחיי אדם שצריך שיבלע על כל פנים את הטעם שמצץ בפיו מהלעיסה.

22) וכן אם השתתה בין הברכה לאכילה כדי להקשיב לדברי חבירו וכדו', הורה הגרש"ז איערבך (ביצחק יקרא סי' קסז תחלת ס"ו), שאינו חוזר ומברך, שכיון שלא עשה מעשה בינתיים, אין זה הפסק בין הברכה לאכילה.

והיוצא בברכה מאדם אחר ויכול להתחיל מיד באכילה, ומתירשל לאחר הברכה ואינו לוקח את המאכל לאוכלו בתוך כדי דיבור, כתב הגרש"ז איערבך (ש"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד אות כט) שנראה כאילו אינו רוצה לצאת בברכת האחר, ואפשר שהוי הפסק. וצריך עיון. אך לגבי קידוש וברכת המוציא שכן הסדר שכל אחד רוצה לטעום מהיין, וכל שכן בברכת המוציא שגם המברך שווה עד שהוא גומר לחתוך את הפרוסה מהכנר ולטבולה במלח, אף שעל ידי זה עובר שיעור של כדי דיבור, מ"מ אין זה כלל בגדר הפסק. כעין מה שמבואר לעיל (סי' קסז ס"ק י). וכן מבואר לעיל (סי' כה ס"ק כט) שאם יש בשהייה צורך, אין בזה חשש הפסק.

[משנ"ב שם]

כתבו האחרונים, דאפילו מפני תפוד ותיקא אסור להפסיק אחר הברכה²³ וכו', ודאפילו לענין אמן או לקדיש וקדישה וברכו' גם-כן לא יפסיק²⁴ וכו', ודאחר שברך נמאס בעיניו, יש לו לאכל קצת²⁵, שלא יהיה הברכה לבטלה²⁶ וכו', קשאוכל אגוז, לשברנה ואחר-כך יברך²⁷, דאין כדאי להפסיק הרבה בין הברכה לאכילה²⁸, ועוד, שמה לא ימצאנה פה²⁹ וכו', ולענין שארי פרות עין לעיל בסימן רב בשער-השו"ב³⁰.

23) וטעם החילוק בין ברכות קריאת שמע שמותר להפסיק ביניהן לקריאת שמע לצורך דברים שבקדושה, לבין ברכות הנהנין, כתב הערוך השולחן (ס"ד), משום שבברכות קריאת שמע לא מברכים לקרוא את שמע, ולכן אין ההפסק נחשב ביטול לקריאת שמע, מה שאין כן בברכות הנהנין. ועוד שהרי ברגע אחד יכול לטעום מהמאכל או מהמשקה כל שהוא ולא תהא ברכתו לבטלה.

24) ואם ענה אמן אחר או ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד לאחר שבירך, ראה מה שכתבנו לעיל סי' קסז ס"ק לה.

ואם טעה וחשב שעליו לחוסף ברכה בין ברכת הנהנין לאכילה, כגון שבירך שהחיינו בקידוש בליל שביעי של פסח, הורה הגרש"ז

המשך במילואים עמוד 43

באר הגולה

קטו

הלכות ברכת הפרות סימן ר

ד סקא דטל קרין
שם ח צנחתי כתיב
קפה ר פם זה כתיב
עד ז ברכות מג

העין, וברך על פרי האדמה [*] ונתפגן לפטר את פרי העין, (י) יצא: ג יפל אלו הברכות צריך שלא יפסיק (יא) בין ברכה לאכילה: הגה (יב) יותר מקדי (ג) [ג] דבור (כ"ב) בשם שבוילרלט. הוצרך להשימיע לאזניו, ואם לא השימיע לאזניו יצא, ובלבד שיזיז (יג) בשפתיו. ונאמרים (יד) בקל לשון. ולא יברך ערם עד שיכסה ערותו. במה דברים אמורים, (טו) באיש, אבל אשה יושבת ופניה של מטה (טז) טוחות בקרקע, כי כזה מתפסה ערותה (ועין לעיל סימן עד סעיף ד). ואפילו אם אינו ערם, אם לבו רואה את הערוה או שראשו מגלה אסור לברך: ד יפל דבר שמברך עליו לאכלו או להרית בו (יז) צריך לאחוזו (ג) (יח) בימינו כשהוא

שערי תשובה

באר היטב

חולק עליו דלא יצא, ע"ש וכן בס' אליה בכה השיג על מ"א בזה ועין בתשובת פנים מאירות סי' נח ובבאר היטב אשר לפני יש שם חסדן איה אזהרות, ע"ש: (ג) דבור, פ' כדי דבור שאילת שלום הלמד לרב דהינו שלום עליו ובי ומורי, ושתיקה לא תרי הפסק דדיעבד אפילו בזמן מרובה, עמ"א: (ג) בימינו. ואל יחלב בסימן, רמ"מ:

בפה"א יצא בדיעבד, ע"ש, ופשוט דה"ה איפכא באותן שנים טובים ממבשלים וברך לאחר הבשול בפה"א יצא. ונראה שאם נתפסק אם פרי זו טובה מזה ממבשלת או איפכא יש לברך בפה"א בין קדם הבשול או אחריו בין דבר דדיעבד יצא מ"מ בפה"א כבכרת ספי כמ"ש לעיל בשם הבר"י, וכ"ש בסי' ד' במספס ברכו שהכל הינו במספס בענין שאם יברך בפה"א או בפה"ע לא יצא אף בדיעבד. אבל בכה"ג בפה"א יצא ויברך עדיף בין שדיעבד יצא. ועין ב"י שכתב דלמה נקט בש"ע "שתיה לפני", שאפילו הנה דעתו עליו תהיו בן דולקסן סעיף ה, ובש"ע א"ה סימן כו כ' שהפירו על מוחתיו ונתם הברכות שיות בפה"ע, אך גם באם הנה לפני נראה מר"ש ור"ס דאין ברכת צלון פטר את הנה, ומסיק להנצח בדברי רש"י דלא מהי לפטר בכה"ג וצריך לברך על של עין בפה"ע, ע"ש. ועין ב"י שכתב דברי הש"ע א"ה וכתב לישב הסמך לדעת הש"ע ומסתבר טעמה בין דבר בפה"א על פה"ע דדיעבד יצא אי"כ שיקדו פה"א ומתפגן בפרטות לפטר את פה"ע דיצא ונדול כל הפתה, וע"ש שכתב: דברי רבנו יונה מורה להקדיש כ"י וכ"כ בפרש"י בספר פלי"ב וכ"כ באחרונים שיהא דעת הנש"א וכן דעת מור"ם ב"מ כנשי"ע וכן הפר"ח בלכות, ונראה שאם הנה לפני אין לחזור ולברך, בדברי הש"ע, ודפס ברכות להקל, ולכתחלה יש לו להיות נמלך שלא לאכל מיד פה"ע דהא אי"כ פאן ברכה לבשלה בין שערך ברכותו על פה"א נתקמה, וכן אם לא הנה לפני ראוי לעשות בן לאפוקי נכשה מפלגתא, ועין בא"ד בבאר דכנה בענין, הא סתמא אפילו הוי שותקן לפניו לא פטר בברכת בפה"א את פה"ע, ע"ש שכתב מ"ש קשית הש"ע, וכ"כ בפמ"א ח"א סי' נח, וכתב שם: וכן אם הוי לפני דבר שברכתו שהכל נדבר שברכתו בפה"ע או האדמה וצ"ע וברך על שהכל תחלה אין נפטר על עין או האדמה בלא מקדמי, ונדולה מזה דאפילו בברך שברכותיהם שיות כתב הבר"י בשם הרשב"א כו, אי"כ אף שברך שהכל צריך לחזור ולברך על כל מין ברכה האמורה לו, ועין בשו"ת הר"ב סימן שפד באמצע התשובה שם כתב: ומה יאמץ למימר דמי שלפניו בשר וגבינה שברכותיהם שיות וברך על הגבינה, שיהא צריך לחזור ולברך על הבשר מפני שא"א לאכלם יחד מממת אסור, ע"ש; ונראה דהינו במתפגן או אפילו בסתמא בין שדעתו לאכל גם הבשר אחר קצת ודקה דאליכ בלא"ה הר"ל נמלך: [*] ונתפגן לפטר את פה"ע יצא. עמ"א שטרא מקום לסי' רא דלכתחלה אין לעשות בן וכ"כ בעט"ז, ע"ש: [ג] דבור, עבה"ט. ועין מ"ש א"י בח"ש סימן יט סעיף קטן ב' ויבאר שם דאב שכן ואכל בלא ברכה אין לו לברך בתכיר של אכילה, וע"ש שהביא מדלעיל סימן קעב, וצ"ע דהא הרמ"א כתב שם דעקר שיתקן והינו לאחר בליעת המשקין וא"כ גם בשמן ואכל אפ"ש דתקני לברך תכ"ד: ונראה שאם יש לפני עוד מאתו הפסין יהיה ור"י לברך תכ"ד של האכילה שאכל ושוב יאכל אח"כ ממה שלפניו, וכן גבי משקין דלעיל סימן קעב יש לעשות בן, ועין במג"א דבין ברכה לאכילה אין לו לשאל שלום אפילו תלמיד לרב, ולא דמי לברכת ק"ש, ע"ש, והנה דאינו משיב בין שיש בזה משום ברכה

משנה ברוכה

מים ששופך קצת מקונו, ישפך תחלה ואחר כך יברך, דתמורהו אינהו: משום הפסק ומשום בזוי ברכה, בן כתב בשערי תשובה בסימן רב בשם אחרונים. כשאוכל אגוז, (יד) (שברכה ואחר כך יברך)²⁷, דאין כדאי להפסיק הרבה בין הברכה לאכילה²⁸, ועוד, שמא לא ימצאנה יפה²⁹, ואינה ראויה לברכה, ולענין שארי פרות עין לעיל בסימן רב בשערי תשובה³⁰: (יג) בשפתיו. אבל אם הרבה בלבו את הברכה, לא יצא³¹. ועין לעיל בסימן קפה סעיף ב במשנה ברוכה³² ובסימן סב בבאור הלכה סוף דבור המתחיל 'יצא'³³: (יד) בכל לשון. עין לעיל קפ"ה סעיף א במשנה ברוכה³⁴: (טו) באיש³⁵. שהגיד והביצים בולטין ונראין, ולא מהני בלא כסוי: (טז) טוחות בקרקע. פרוש, דבוקות ומכסות בקרקע, וצריך להיות מכסה כל-כף שלא תהא נראת עגבותיה, כי העגבות יש בהן משום ערוה [כ"ז]. ובמגן אברהם מאריך בזה ומסיק דעגבות אין בהן משום ערוה, וכן נוטה קצת דעת הגר"א לעיל בסימן עד, ובאליה בזה וכן במגן אברהם מצדדים לדינא כהבית יוסף, ולכן יש להתמיר לכתחלה³⁶: ד (יז) צריך לאחוזו. טעם האחיזה, כדי (טו) שיוכל לבו על מה שמברך³⁷, והוא רק לכתחלה, דדיעבד אם ברך עליו לשהיה מנה בפניו, אף אם לא אחזו כלל יצא, ובדלקמה: (יח) בימינו. טעם, משום השיבות ונאבאר יד אוליין בפר זמין ושמאל ידיה ולא בפר דעלמא, בן משמע מחדושי בפי עקיבא איגר וכן משמע במגן אברהם סימן קצג. וכן בכל ברכה שמברך על איזה מצוה, (טו) יש לו לאחוז הדבר כדי ימינו בשעת

שער הציון

(ס) והוא הדין לענין ברכה 'שהכל' ופרי האדמה הפזר באות ט: (ט) שערי תשובה, עין שם. ומכל מקום הסומך עצמו על השלחן צריך אין למחות בידו, כי הרבה אחרונים הקדישו דברי השלחן צריך לדינא: (י) רב אחרונים, דלא פט"ו שכתב 'שלום עליך רבי ומורי': (כ) אליה בכה ופרי מגדים ונאבאר ר' עקיבא איגר: (כג) פרי מגדים: (כד) מגן אברהם ואלה בזה ושי"א, מפני שיש בזה דעות בין הראשונים וספק ברכות להקל: (ד) אחרונים: (טו) לבוש: (טז) אחרונים:

מילואים הלכות ברכת הפרות סימן רה

המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק ט]

ואפילו אם כתשן נמי דינא הכי⁽²⁵⁾.

(25) היינו המשקים היוצאים מהכתישה (כמובא בט"ז ס"ק ו' ובחמד משה, המזכרים בשעה"צ ס"ק כב), אך לענין חסד פירות עצמו, כתב לעיל (סי' רב ס"ק מד) שתלוי הדבר, ופירות שרוב אכילתם על ידי ריוס ברכתו בברכת הפרי.

[משנ"ב ס"ק יד]

ולכן אפילו בפרות שדרכו למסחטיניהו גם כן ברכתן 'שהכל'⁽²⁴⁾.

(24) והחור"א (ארי"ח סי' לג סוף ס"ק ד) מצדד לברך על מיץ מפירות שהדרך לסוחטם 'בורא פרי האדמה' (שונה הלכות ס"ט). ולענין מיץ העשוי מפירות הדר המיועדים לסחיטה, ראה מה שכתבנו לעיל סי' רב ס"ק מז.

הלכות ברכת הפרות סימן רה רו

המשך מעמוד 228

[משנ"ב ס"ק ח]

לא נפטר ממילא אלא-אם-כן נתפנו בקניא לפטור⁽¹¹⁾.

(11) ואם התכוון לפטור את המין השני במחשבה שברכתו כברכת הראשון, והתברר שטעה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' לו) שפשוט לא יצא, מאחר שכונתו לפטור היתה בטעות. ולכן כתב שאם היו לפניו מים וקוגל, ובירך על המים 'שהכל' וכונתו היתה לפטור גם את הקוגל כי חשב שהוא עשוי מחפחי אדמה באופן שברכתו 'שהכל', ולאחר שהתחיל לאכול מהקוגל התברר לו שהוא עשוי מאטריות וברכתו 'בורא מיני מזונות', חייב לברך מיד 'בורא מיני מזונות', כיון שמה שפטר את הקוגל היה בטעות גמורה, ואין צריך להיות נמלך על זה.

ומי שבירך 'בורא פרי האדמה' על פרי העץ, האם פוטרת ברכתו את שאר מיני הירקות שרצה לאכול, כתב בשו"ת הר צבי (ארי"ח סי' קו) שאם היד וכיוון בברכה זו על פרי זה, או שבירך כן משום שחשב שכן ברכתו של הפרי הזה, יכול לאכול את שאר פירות האדמה בלא לברך עליהם, מפני שנתכוון לברך ברכת 'בורא פרי האדמה', אבל אם טעה בלשונו שרצה לומר 'בורא פרי העץ' ואמר 'בורא פרי האדמה',

צריך לברך על הירקות, כיון שלא התכוון כלל לפטור בברכה זו את פרי האדמה, שהרי כונתו היתה לברך על פרי העץ. ובשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה טו) כתב שאף באופן זה יתכן שנפטרו הירקות, כיון שעל כל פנים בירך את הברכה הראויה להם, וקימא לן שכל שבירך את הברכה הראויה אינו צריך שיכוון בפירוש לפטור פרי מסוים, ועל כן כתב שמשפס לא יאכל כלל את פירות האדמה, או שיפטרם על ידי ירק שלא היה בדעתו כלל לאוכלו כעת, או שעל כל פנים יברך 'שהכל' על מאכל אחר ויכוון לפטור אותם. והוסיף, שעל שאר פירות העץ שרצה לאכול, צריך לברך, כיון שלא התכוון עליהם כלל.

[משנ"ב ס"ק ט]

פרי האדמה ופרי העץ⁽¹²⁾.

(12) ואם היו לפניו פרי העץ ופרי האדמה ורצה לאכול משניהם, ולקח בידו פרי העץ וטעה ובירך עליו 'בורא פרי האדמה', וכשסיים את הברכה נזכר שטעה, כתב הכף החיים (ס"ק יב) שייניח מידו את פרי העץ ויאכל את פרי האדמה, ויחזור אחר כך לברך 'בורא פרי העץ' על פרי העץ.

הלכות ברכת הפרות סימן רו

המשך מעמוד קטו

סי' כ) שאיסור אכילה לפני הבדלה אינו איסור בעצם, שהרי אם התחיל בהיתר מותר להמשיך לכתחילה, ולכן כשכבר בירך, משום איסור ברכה שאינה צריכה עשאוה כהתחיל בהיתר ואין כאן איסור אכילה כלל. וכן לגבי מי ששכח ובירך על יין בתשעת הימים, כתב שם (ח"ט סי' קלא) שמאחר שאינו איסור בעצם, שהרי הותר לצורך מצוה ואינו אלא הרחקה ומנהג מפני אבילות ירושלים, במקרה ששכח ובירך יטעים כל שהוא, כדי שלא לבוא לידי ברכה לבטלה.

והמברך על מאכל ולאחר הברכה נזכר שיש איסור לאוכלו, ראה מה שכתבנו בבית הלל לעיל סי' קטו ס"ז ד"ה ומכל מקום.

(27) וכן לענין מאכל שדבק אליו לכלוך וכדו' שיש צורך להסירו, כתב הכף החיים (ס"ק כב) שישיר ואחר כך יברך, משום הפסק, ועוד, כדי לברך על דבר שהוא נקי.

(28) והמברך על הפרי, כתב השו"ע הרב (ס"א) שלא יחזיק ממנו עד לאחר הברכה, כדי שיברך על השלם למצה מן המובחר, ואין לחוש להפסק שהיית החיתוך בין הברכה לאכילה, הואיל וזה צורך אכילה, והביאו הכף החיים (ס"ק כא).

(29) וכשפותח פרי לראות אם יש בו תולעים, כתב הכף החיים (סי' רב ס"ק ד) שאם אפשר יש להזהר לחזור ולסוגרו, כדי שיראה שלם בשעת הברכה [וראה בענין זה בהע' הבאה בשם החתם סופר].

(30) שם (ס"ק א) כתב שאף אם קילוף פרי אינו הפסק כל כך בין הברכה

אדערברך (מנחת שלמה ח"א סי' כ, מקראי קדש פסח ח"ב סי' סב, שש"כ פמ"ז הע' רטו) שיכול לשתות את היין, וברכה זו אינה נחשבת כהפסק בין ברכת 'בורא פרי הגפן' לשתיה. שהרי הגדר של הפסק בין הברכה לשתיה הוא מטעם היסח הדעת, וכאן שהיה סבור שהוא חייב לברך ברכת 'שהחייני' אין כאן היסח הדעת. והרי זה דומה למי שאומר גביל לחורא, שאף אם נזכר שכבר מכר את השור וכדו', מי"מ כיון שלפי טעותו היה סבור שחייב לומר כן קודם האכילה, אין זה נחשב כהפסק. וכן מי שאמר הביאו מלח לשולחן, ושכח שהוא עצמו כבר הביא מלח על השולחן, אף שהתברר שהאמירה היתה לבטלה, מי"מ אין אמירה זו נחשבת כלל כהפסק.

(25) ואם נפשו קצה במאכל, כתב השערי תשובה (סי' רב ס"ק א) שאין לו לאכול, משום שהאוכל דברים שנפשו של אדם קצה בהם עובר ביבול תשקצו' [יש אומרים שהוא מדאורייתא], ולא נאמר שצריך לאכול קצת אלא באופן שחלק מהמאכל רקוב ואפשר לאכול מהחלק השני [אלא שהוא מאוס].

(26) ולענין מי שבירך 'המוציא' ונזכר ששכח לקדש, כתב הרמ"א לקמן (סי' רע"א ס"ה) שיקדש על הפת ואחר כך יאכל, [וצריך להביא לפניו עוד לחם משנה, ואין זה נחשב הפסק כיון שזה צורך הסעודה], אבל אם בירך 'המוציא' ונזכר שעדיין לא הבדיל, יאכל תחילה מפורסת 'המוציא' כדי שלא תהיה הברכה לבטלה, ואחר כך יבדיל. ובביאור הדבר, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' רה על סי' זה בצד הגליון, וח"ד

מילואים הלכות ברכת הפרות סימן רד המשך מעמוד קודם

[משנ"ב ס"ק מח]

ואם הוא דבר שנפשו קצה בזה, אספן אין תחף נהנה ממנו ואין צריך לברך על זה⁽³⁷⁾.

(37) וכן לענין מי שהיה שבע קודם שאכל, ואכל אכילה גסה, כתב לעיל (סי' קצו ס"ק כח) שאם נפשו קצה עליו ואין גרונו נהנה, אינו מברך לא לפנייה ולא לאחריה, לפי שאינה חשובה אכילה כלל.

ואדם שאינו נהנה משתיית שבר, והוא חריף ושורף לו בגרון, כתב הבן איש חי (שנה א פר' נשא אות ו) שלא יברך עליו אלא יברך על דבר אחר כגון סוכר ויבון לפטור בו את השכר. מאידך, רעת הגרמי שיינברג (חידושי בתרא) שדוקא על מאכל מקולקל אין מברכים. אבל אם המאכל טוב אלא שהוא אינו אהוב, צריך לברך עליו, משום שאילו היה רעב היה אוכלו. וראה שרי חמד (אסיפת דינים מערכת ברכות סי' א אות לג) שכתב שמסתימת השו"ע לקמן (סי' תעב סי') שכתב שאפילו מי ששונא יין או שהוא מזיקו חייב לשותתו כדי לקיים מצות 'ארבע כוסות', ולא הזכיר שאין לברך עליו, משמע שצריך לברך עליו כששותה ממנו, ותמה איך אפשר לברך כשמוזיק ואינו נהנה ממנו. והגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה קמא סי' יח אות ו) תירץ שהטעם שאפשר לברך כששונא הוא מפני שמודה לה' על שהזמין לו יין שיוכל לקיים בו את המצוה.

[משנ"ב ס"ק נא]

דהקבש אינו אלא הקשר לדבר המרקח, שמשקשירו ומתקנו לאכילה. וכן שקדים המוחפין בצוקע"ר, אף שהם מחפין לגמרי מברך 'בורא פרי העץ'⁽³⁸⁾, דאף שצוקע"ר הקפה מהפרי, הפרי עקר⁽³⁹⁾.

(38) ואף אם מכניסו לפה ומוצץ את הסוכר תחילה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כז ס"ק ה) שמברך רק על השקד אף על פי שאינו אוכלם יחד, ואינו דומה למה שכתב הרמ"א לקמן (סי' ריב ס"א) שאם אוכל

את הטפל לפני העיקר מברך על הטפל, מפני שזכאן נחשב הכל לדבר אחד. והוסיף (שם) שפשוט הוא שאם בדעתו רק למצוץ את הסוכר ולפלוט אחר כך את השקד, בודאי שנחשב הסוכר בפני עצמו ומברך עליו 'שהכל'. ואפילו באופן שאוכל את השקד אלא שאינו רוצה בו, ורק בולעו משום 'בל תשחית', יתכן שהציפי עיקר, ונשאר בצריך עיון. (39) ואם עיקר דעתו אינה על השקד אלא על הציפי וכגון סוכריות דרוזיה, כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פי"ד תשובה ד) שמברך 'שהכל', ועל כל פנים מידי ספק לא יצא וספק ברכות להקל, ומברך 'שהכל'. וכן דעת הגר"ש אלישיב והגרש"ז אויערבך (חזקת הברכה עמ' 96) שמברך 'שהכל', אלא שלדעתם אם השקד הוא הרוב והסוכריות המיעוט, מברך 'בורא פרי העץ' ופוסט את הכל. ואם אינו יודע מה הוא הרוב, הורה הגרש"ז אויערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' רב) שיברך 'שהכל', וככל תעורבת ספק [שאינו יודע מה הרוב]. וכן הורה הגר"ש וואצנר (שערי הברכה פכ"ג הע' 702) לגבי שוקולד ממולא שבירי אגוזים ושקדים שברכתו 'שהכל' הואיל ועיקר דעתו על השוקולד, כמבואר בביה"ל (נ"ד ונ"ל) [אכן לגבי שקד מצופה שוקולד, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' כז אות ה) שהשקד עיקר]. ובשו"ת אגרות משה (אורח ח"ג סי' לא) כתב לגבי צימוקים מצופים שוקולד, שכיון שרצוהו את הפרי והן את השוקולד צריך לברך על שניהם, וכשמברך בתחילה על השוקולד יכוון שלא לפטור את הפרי שבתוכו, ואם יש לי פירות אחרים יברך עליהם תחילה. וראה בן איש חי (שנה א פר' פנחס אות טו).

[משנ"ב ס"ק נב]

אכל אם נמזת לגמרי עד שגפסד צורתו העצמי, מברך לכתחלה 'שהכל'⁽⁴⁰⁾.

(40) ואם רוב דרך אכילת איתם פירות היא על ידי ריסוק, כתב לעיל (סי' רב ס"ק מד) שאף לכתחילה מברך עליהם את ברכתם הראויה.

הלכות ברכת הפרות סימן רה המשך מעמוד קיד

הוא כדי לברך עליו כברכת הפרי, מ"מ לענין מי שלקות הסיכה שמברך 'בורא פרי האדמה' הוא מחמת 'טעם כעיקר'.

[שעה"צ ס"ק כ]

ומפל מקום למצוה נראה שיותר טוב שיברך 'בורא פרי האדמה' על מצט רק מתחלה⁽²²⁾.

(22) אכן אם המרק הוא מרק עוף, רעת הגרש"ז אויערבך (חזקת הברכה עמ' 119) שאף על פי שיש בו ירקות אין ברכת הירקות פוטרת את המרק, שלא נאמרו דברי המשנ"ב אלא במרק ירקות שיש בו בשר, מפני שעיקר הטעם שבו הוא מן הירקות.

[משנ"ב ס"ק יג]

ודע עוד, דהנצק גופא בנראי לא נעשה טפל להבשר, כיון שבא למזון ולשבע⁽²³⁾.

(23) דין זה שהירקות אינם בטלים למרק ולבשר, הירו הגרש"ז אויערבך והגר"ש אלישיב (חזקת הברכה עמ' 119) שהיינו דוקא באופן שכוונתו לאכול אותם בעצמם למזון ושובע, שאז אינם בטלים למרק, ויש להפרידם ולברך עליהם את ברכתם הראויה. אבל אם כוונתו באכילתם היא כדי ללפת בהם את המרק, הרי הם טפלים לבשר ולמרק ונפטרים בברכתו. [וראה שו"ת אור לציון ח"ב פי"ד תשובה לא].

ואמנם לענין תבשיל ממיני 'גרויפין' [גריסים ממיני דגן] שנתן בהם מים הרבה עד שאינו ראוי אלא לשותתו, כתב לקמן (סי' יח ס"ק כג) שיתכן שהמים לא בטלים לגבי הגרויפין, כיון שעיקר נעשה רק לשתייה וצריך לברך עליהם 'שהכל'.

[משנ"ב שם]

ומקרה על הפנים 'שהכל' ועל הלכיכות 'בורא מיני מזונות'⁽²⁰⁾.

(20) לענין מרק 'גרויפין' הנזכר בהע' הקודמה, כתב המשנ"ב (שם) שיברך על המים תחילה ואחר כך על הגרויפין, ושם בהערה נתבאר טעם הדבר.

[משנ"ב ס"ק יב]

ונקבש בו רק טעם הנצק⁽²¹⁾.

(21) ומרק עם גזר או תפוחי אדמה וכדו', הירו הגר"ש אלישיב (חזקת הברכה עמ' 120) והגרש"ז אויערבך (ותן ברכה קונטרס התשובות לסי' רח) שמברך על מי המרק 'שהכל', מפני שאין ניכר כל כך טעם הירקות במים, ולא נאמר שמברך על המים כברכת הירק אלא כשניכר היטב טעם הירק במים, כגון מי סלק.

דין זה שצריך שיהיה ניכר טעם הירק במי השלקות, הורה הגר"ג קרליץ (חוט שני ברכות עמ' קצו) שאין צריך שיהיה ניכר מאיזה ירק קיבלו טעם, ואף שלגבי פרי שהתרכס צריך שיהיה ניכר מאיזה פרי

